

STORTINGET

Representantforslag 235 S

(2025–2026)

fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Bjørnar Moxnes, Geir Jørgensen og Mimir Kristjánsson

Dokument 8:235 S (2025–2026)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Bjørnar Moxnes, Geir Jørgensen og Mimir Kristjánsson om kontroll over krafteksporten og styrking av forsyningssikkerheten

Til Stortinget

Bakgrunn

Norge har et rekordstort kraftoverskudd som har vokst de siste årene. Nettoeksporten av strøm fra Norge var 22,8 TWh i 2025, det høyeste som er registrert. Det aller meste av strømproduksjonen er offentlig eid, og den er rimelig å produsere.

De siste årene har likevel vært preget av historisk høye og ustabile strømpriser. Verst var kriseåret 2022, da gjennomsnittsprisen i Sør-Norge i snitt lå på 2 kroner kilowattimen (kWh). Dette fikk katastrofale følger for både privatpersoner og næringsliv. I tillegg har de høye strømprisene vært en viktig faktor til prisveksten i samfunnet ellers, slik Statistisk sentralbyrå (SSB) har pekt på. Rimelige strømpriser er viktig for å holde inflasjonen nede.

Husholdningene og næringslivet sitter ikke igjen med gevinsten av at strømmen eies av fellesskapet, at det produseres rekordmye strøm, eksporteres mer til utlandet enn noen gang eller at strømmen er rimelig å produsere.

Innføringen av Norgespris har bidratt til en viss stabilisering av strømprisene for husholdningene. For næringslivet er situasjonen fortsatt svært alvorlig. Bedrifter

har ikke den samme beskyttelsen mot kraftige svingninger i strømprisene som det husholdningene har.

Det kreves strukturelle grep for å få tilbake kontrollen over kraften. Heldigvis har det de senere årene vokst fram en bredere politisk erkjennelse av hvordan utenlandskabler og omfattende krafteksport påvirker norske strømpriser på en negativ måte. Som en enstemmig energi- og miljøkomité slo fast i Innst. 446 S (2021–2022), skyldtes kraftsituasjonen i 2021 og 2022 ikke mangel på kraft i Norge. Kapasitetsbalansen var positiv, men prisnivået ble i stor grad importert gjennom markedstilknytningen til europeiske prisområder.

Norge har siden 1960-tallet hatt utenlandsforbindelser til andre nordiske land. Det som er nytt de siste årene, er at Norge har blitt koblet til nye og større europeiske markeder med en helt annen energimiks enn den nordiske. I disse markedene settes marginalprisen ofte av dyr fossil kraft, samtidig som variabel vindkraftproduksjon bidrar til svingninger i både produksjonsvolum og -kostnad. Disse prisene forplanter seg gjennom de fysiske kablene og gir økt prisvariasjon i de norske prisområdene. For norske kraftprodusenter og Statnett er utenlandskablene lønnsomme, men for husholdninger og næringsliv har resultatet vært høyere og mer ustabile strømpriser.

Den nåværende markedsstrukturen innebærer også en vedvarende risiko for at norske vannmagasiner taptes ned som følge av høy eksportetterspørsel, slik tilfellet var høsten 2021. For å sikre forsyningssikkerhet, og av hensyn til de unike kvalitetene til den regulerbare vannkraften, trengs det en bedre eksportkontroll. Mens regjeringen har innført en mekanisme som først og fremst regulerer vannproduksjon ved å øke prisene på markedet, vil forslagsstillerne innføre strengere kontroll som stanser produksjon for eksport når fyllingsgra-

den kommer opp på et visst nivå i de viktigste vannmagasinene. Dette vil sikre reell kraftutveksling, og hindre tapping av vannmagasinene i Norge til eksport.

Tilgjengelig kraft, som det er ansvarlig å eksportere innenfor klare rammer for forsyningssikkerhet og vassdragsnatur, må fortsatt kunne tilbys til eksport gjennom kablene på en internasjonal kraftbørs. Her kan det også legges til rette for import når den internasjonale markedsprisen er lavere i Norge. Men dette krever reforhandling av kabelavtalene, ettersom dagens rammer ikke tar hensyn til forsyningssikkerhet eller natur.

EØS-avtalen artikkel 112 åpner for tiltak dersom alvorlige økonomiske, sosiale eller miljømessige problemer oppstår. Med dagens kritiske forsyningssituasjon og lave fyllingsgrader mener forslagsstillerne at Norge bør kunne bremse krafteksporten. Regjeringen Solberg inngikk en avtale med Storbritannia om handel med elektrisitet og kraftkabler, en avtale som i liten grad gir rom for å regulere eksporten. Det finnes likevel enkelte unntak, og forslagsstillerne mener avtalen bør reforhandles slik at Norge får større mulighet til å styre strømekSPORTEN for å sikre norsk industri. Med dagens kritiske forsyningssituasjon og lave fyllingsgrader mener forslagsstillerne at Norge bør kunne bremse krafteksporten.

Før stortingsvalget 2025 lovet regjeringen at den ikke ville fornye de to eldste utenlandskablene til Danmark, Skagerrak 1 og 2 (SK1 og SK2). Strømforbindelsen med Danmark har allerede endret karakter siden de første kablene ble bygget. I desember 2023 ble Viking Link-kabelen mellom Danmark og Storbritannia satt i drift, en kobling som ifølge analyseselskapet Volt Power Analytics kan gi prissmitte til Sør-Norge. Det er i alle tilfeller en ganske annen utbygging nå enn den som lå til grunn da SK1 og SK2 ble bygget.

Da forrige danmarkskabel ble bygget, Skagerrak 4 (SK4), skrev NVE følgende i sin konklusjon om Statnetts søknad:

«NVE mener at SK4 kan gi et viktig bidrag til forsyningssikkerheten i tørrår. Dette gjelder spesielt fordi SK1-2 begynner å bli gamle og vil snart være modne for utskifting. SK4 kan derfor sikre at det fortsatt er god utvekslingskapasitet mellom Norge og Danmark i en eventuell feilsituasjon.» (NVE, 30. juni 2010).

Skagerrak 4 ble med andre ord bygget for å erstatte de kablene som nå er i ferd med å gå ut av drift. Å bygge flere danmarkskabler vil derfor innebære å bygge nye kabler snarere enn å erstatte gamle. På tross av regjeringens valgløfter utreder NVE en ny utenlandsforbindelse mellom Norge og Danmark. Norge har allerede fire kraftkabelforbindelser til Danmark. Forslagsstillerne mener at regjeringen må holde egne løfter og avslutte konsesjonsbehandlingen.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen innføre en styringsmekanisme hvor Statnett må vurdere og har fullmakt til å redusere kapasiteten for krafteksport når fyllingsgraden er under mediannivå i de viktigste vannmagasinene Norge. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget med eventuelle forslag til lovendringer som trengs for å innføre ordningen i løpet av 2026.
2. Stortinget ber regjeringen starte reforhandling av avtalene om kraftkabler til Tyskland og Storbritannia for å regulere kraftflyten og redusere prissmitten.
3. Stortinget ber regjeringen instruere NVE om å avslutte utredningsprogrammet for mulig reinvestering av Skagerrak 1 og 2.
4. Stortinget ber regjeringen sørge for at hybridkabler ikke tillates ved utbygging av havvind.

26. mars 2026

Sofie Marhaug

Bjørnar Moxnes

Geir Jørgensen

Mímir Kristjánsson